

Porażka wyborcza jest immanentnym etapem każdej kariery politycznej, zarówno jednostek, jak i zbiorowych aktorów politycznych, do których zaliczamy partie polityczne. Może stanowić wydarzenie na tyle destrukcyjne, że spowoduje zniknięcie partii ze sceny politycznej, ale równie dobrze może stać się czynnikiem stymulującym pozytywną zmianę, np. przyjęcie nowej strategii działania, odnowę programową, lepszą komunikację wewnętrzną i komunikację z wyborcami, co w konsekwencji doprowadzi do sukcesu wyborczego w przyszłości.

Głównym celem projektu jest identyfikacja czynników wpływających na charakter, głębokość, zakres i skutki adaptacji partii politycznych po przegranych wyborach parlamentarnych. W tym kontekście przeanalizowany zostanie zarówno wpływ zmiennych obiektywnych, takich jak faza rozwojowa partii, poprzedzający porażkę status polityczny ugrupowania (czy była partią rządzącą, współrządzącą, opozycyjną), jak również wpływ zmiennych subiektywnych, czyli sposób postrzegania i interpretacji przyczyn niekorzystnego wyniku wyborczego przez partyjne gremia decyzyjne. Połączenie ustaleń teoretycznych, wyników badań jakościowych, które zostaną przeprowadzone w partiach w Polsce, Wielkiej Brytanii i Belgii oraz badań ilościowych w partiach z państw członkowskich UE oraz Szwajcarii i Norwegii, doprowadzi do stworzenia katalogu zależności i korelacji, opisujących zmiany zachodzące w partiach politycznych po porażkach wyborczych. Realizacja projektu przyczyni się do lepszego zrozumienia dynamiki funkcjonowania europejskich partii politycznych w kontekście ich adaptacji do impulsów płynących z otoczenia społecznego (rozumianych jako udzielenie lub odmowa poparcia w wyborach parlamentarnych).

Dotychczasowe badania nad porażkami wyborczymi koncentrowały się najczęściej na poszukiwaniu przyczyn niekorzystnego wyniku wyborczego i ograniczały się albo do partii politycznych z jednego narodowego systemu partyjnego, albo wręcz do jednej partii, czy nawet do jej organizacji terenowej. Częściej uwagę poświęca się analizie przyczyn, które doprowadziły partię do niekorzystnego wyniku wyborczego (np. niedostosowanie oferty programowej do potrzeb elektoratu, niewłaściwa konstrukcja list wyborczych, błędy marketingowe w kampanii wyborczej, słabe kierownictwo, niedostateczne zaangażowanie działaczy). My traktujemy porażkę wyborczą nie tyle jako efekt wcześniejszych działań lub zaniechań, ile jako początek, katalizator procesu zmiany w partii politycznej. Porażka wyborcza rodzi bowiem liczne konsekwencje dla partyjnej organizacji, jej programu politycznego, kierownictwa, parlamentarzystów, członków, współpracowników, sympatyków. W mniejszym lub większym stopniu zmienia układ sił między frakcjami, może nawet prowadzić do secesji. Porażka staje się często instrumentem nowego uporządkowania relacji wewnętrznych, jest czynnikiem wyzwalającym wewnątrzpartyjne krążenie elit, od dymisji dotychczasowego lidera poczynając (lub na tym poprzestając). Zmiana lidera z reguły destabilizuje dotychczasowy układ powiązań w partii, może wywołać nie tylko zmianę sposobu kierowania partią polityczną, ale także wyzwolić nowe koncepcje programowe.

Brakuje jak dotąd przekrojowych pogłębionych studiów na temat wpływu porażek wyborczych na partie polityczne, które wykraczałyby poza analizy przypadków, pozwoliły na formułowanie wniosków i prawidłowości weryfikowalnych w powtarzających się sytuacjach i okolicznościach. Projekt ma ambicję wypełnić tę lukę.

Nowym wątkiem badawczym jest poszerzenie perspektywy o czynniki wolicjonalno-świadomościowe, poprzez powiązanie zmian wewnątrzpartyjnych z subiektywnym postrzeganiem zmian zachodzących w jej otoczeniu przez partyjnych decydentów. Wynika to z przyjętego założenia, że partia – aby podjąć działania „naprawcze” - musi nie tylko obiektywnie przegrać wybory, ale musi również mieć subiektywne poczucie porażki.

Badania oparte będą o dwa rodzaje źródeł: źródła zastane i dane wywołane. Do danych zastanych, obok literatury naukowej, zaliczono dokumenty wytworzone przez partie polityczne (raporty i analizy po wyborcze, manifesty polityczne, programy wyborcze). Zespół badawczy przeprowadzi także pogłębione wywiady indywidualne z przedstawicielami partyjnych gremiów decyzyjnych i parlamentarzystami polskich, brytyjskich i belgijskich partii politycznych, które poniosły porażkę wyborczą w ostatniej lub przedostatniej elekcji parlamentarnej. Jako weryfikator skuteczności przyjętych przez partie polityczne strategii adaptacyjnych zostaną potraktowane wyniki kolejnych wyborów parlamentarnych, do których staną badane partie polityczne.